

Honnyi Levelek, Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 2.

A Magyar Kurir 3-dik darabjához.

A Helvétziai új Constitutzió.

Hosszas vetélkedések után ezen országnak közösleges Diétája is megkésztette a maga új Constitutzióját, 's elküldötte azt megerössített végett a Kantonok Országlószekeihez, megintvén öket; hogy már ök is készítsék-el és küldjék a közösleges Diéta eleibe a magok Kantonai kölönös Constitutzióit megerössített végett. Nagyon inti a közösleges Diéta a Kantonok Elöljáróit, hogy vigyázzanak, ne hogy az egyenetlenkedés által viszsaszerezhetetlenül elveszessék azt az alkalmatosságot, mellyet az Európai szerentsés változás nyújtott nekik. A Constitutzió tikkelyei ezek: —

1). A Helvétziai Szövetségnek 19 Kantonai, *Uri, Schwytz, Unterwalden, Luzern, Zürich, Glarus, Zug, Berna, Freyburg, Solothurn, Basel, Schaffhausen, Appenzel, St. Gallen, Graubünden, Argau, Thurgau, Tessin, és Waadt*, összsatsatólják egymás között magokat, szabadságoknak, függetlenségeknek, és hátorságoknak, valamint minden idegen Hatalmasságoknak megtámadtatások ellen való, megoltalmazására, úgy szintén a belső tsendességnek fenntartatására is. Kezeséget vállalnak egymásnak költsönösön a magok kölönös Constitutziójokért, úgy, mint azokat minden Kantonnak előljároi helybe hagyják 's a mint a közösleges Diéta megerössíti. Használó kezeséget vállalnak egymásnak birtokaiért is, azon igazításoknak fenntartásával, mellyeket a Kantonok egymás között, megegyezéssel, a magok hataraikon tehetnek, 's a mint azokat a közösleges Diéta megerössíti.

Közösleges Határozások.

2). Minden Helvetus férjfiú katona; a fegyverviselésre alkalmatos férfiak közül 30 ezer emberek választatnak ki, késztetnek-el, 's organizáltaknak. A több férfiak is, kik a fegyverviselésre alkalmatosok, hasonlóképen gyakoroltatnak a fegyverben; és oly lábon tartatnak, hogy a meghatározott 30,000 szám; mindenkör kipótoltathassék illendő mérték szerint. Az első 30 ezer embereket ilyen mérték szerint állítják ki a Kantonok: — *Berna 4584, Zürich 3858, Waadt 2964, St. Gallen 2530, Argau 2410, Graubünden 2000, Tessin 1804, Luzern 1734, Thurgau 1670, Freyburg 1240, Appenzel 972, Solothurn 904, Basel 818, Schwytz 602, Glarus 482, Schaffhausen 466, Unterwalden 332, Zug 350, Uri 236* — mind együtt 30,006 embert adnak. — 3). A hadi költséget ilyen mérték szerint fizetik a Kantonok: *Berna 91,685, Zürich 77,153, Waadt 59,273, St. Gallen 39,451, Argau 52,212, Graubünden 12,000, Tessin 18,039, Luzern 26,016, Thurgau 25,952, Freyburg 18,591, Appenzel 9728, Solothurn 18,097, Basel 20,350, Schwytz 3012, Glarus 4823, Schaffhausen 98 27, Unterwalden 1907, Zug 1497, Uri 1184* — mind együtt 490,507 Frankot, marad három esztendeig; azután, ha nyilvánosság egyenetlenség adja magát elő a mértékben a Kantonok között, vizsgálódást tart a Diéta, a melly vizsgálódás minden 15 esztendő múlva megújittatik. A Szövetség kassájába a Diéta által meghatározott egyéb fizetések is a feljebb előadatott mérték szerint tétetnek. — 4). Azon tar-

zományok' egymáshozképpest való mekkoraságának meghatározatásakor, mellyek Helvétziának visszaadattai 's velle össze tsatoltatni fognak, meg fognak egyszersmind az emberek, 's a' pénz summák is határozatni, mellyeket azok különkülön adni köteleztetnek. — 5). Helvétzia' neutralitassának hathatós védelmeztetésére 's az ahoz kívántató költségekre nézve egy közönséges hadi kassa állitatik - fel, melyben két annyi summára kell a' pénznek pótoltatni, mint a' mennyire a' feljebb leirt *Contingentia* tétetet. Ezen hadi kassa az olyan árúportékáknak behozattatásokra vetődő adókból gyűjtetik össze, mellyek nem a' legszükségesebbek közé tartoznak. Ezen adókat az ország' szélein fekvő Kantonok szedik - bé, és a' Diétának adnak számot róllok. A' Diétára bizattatik, hogy ezen adó vagy vám laistromokat, 's a' számtartás' és pénzgondviselés' módjait meghatározza. — 6). A' külső vagy belső veszedelmeknek eléfordulásakor minden Kantonuak leszz jussz arra, hogy a' hűséges vigyázásra a' kar- vagy rendtársakat meghívja. Ha lármatamad valamely Kantonban, ennek Országlószeke segítségével hívhat más Kantonokat, de haladéknélkül hírt tétetni tartozik a' felől a' Diéta lakóvárosában. Ha tovább is tart a' veszedelem, a' Diéta teszi az az ellen való további rendeléseket. Mikor hirtelen való külső veszedeimektől fenyegettetvén valamely Kanton a' szomszéd Kantonokat segítségül hívja, 's a' Diéta' lakóhelyit a' felől tudósítja, ennek kötelessége a' Diétát azonnal össze gyűjtetni. A' meghívatott Kantonok köteleztetnek azonnal segítségére menni a' meghívónak. Külső veszedelen' idején az ország teszi a' költséget: belső nyughatatlanság idején pedig az a' Kanton, a' melly a' másikat segítségül hívja, kivévén azt az esetet, ha a' Diéta más rendelést talál tenni különös környülállásokra nézve. — 7). A' magános Kantonok kö-

zött való perlekedés' dolga mind azokra a' tárgyakra nézve, mellyek a' Szövetségi kötés' kezeskedese alá vetettetve mintenek, e'képpen határozatlik - meg: — Minden együtt veszekedő két Kantonok választanak más Kantonoknak Magistratuális személyek közül két, vagy ha együtt úgy egyezhetnek - meg, egy ítelő bírót. Ha több mint két Kantonok között van a' veszekedés, mindenik rész annyi számu ítelő bírót választ, a' mennyi meghatározatott. Ezen ítelő bírák' közbenjárás' úttyán próbálják eltsendesíteni a' veszekedést. Ha így is el nem lehet igazítani a' pert, ekkor a' bírák magok választanak, egy a' dologban nem részes Kantonból, 's a' honnet még senki nintsen a' bírák között, magoknak egy fő ítelőt. Ha ennek kiválasztatásában teyleséggel meg nem egyezhetnek a' bírák, 's ezért valamelyik Kanton panaszolkodni tilál, ekkor a' Diéta rendel fő ítelőt, a' ki a' több ítelő bírákkal együtt próbálja már most ismét a' közbenjárás' úttyán a' pernek eligazittatását: vagy pedig ha a' veszekedő Kantonok a' dolgot egészszen a' bírákra bízzák, önként elfogadott íteletet mondanak - ki. Ha így is sem egyik sem másik módon nem boldogúlhatnak, ekkor törvényes ítelettel által vetnek véget a' pernek, mellyet nem lehet tovább húzni vanni. Ekkor a' perre való költség is meghatározatlik. Ezen esetekben semmi fegyverkezésre nem szabad egymás között lépni a' Kantonoknak. — 8). Az idegen Hatalmasságokkal tsak az egész Helvétziai Szövetség köthet szövetséget. Minden szövetség, mellyet egy vagy többek köthetnének valamely idegen Hatalmassággal, meg tiltatik. Katonai - kapitulatziókat 's gazdasági és politziai egyezéseket köthetnek egy egy Kantonok is a' külső Hatalmasságokkal, de olyanokat, a' mellyek sem a' szövetségi egygyességgel, sem egyéb más fennálló szövetségi kötésekkel, sem a' Constituzióval való megegyező jussokkal ne el-

Ienkezzenek, a' melly végre tudósítani kell az efféle új kötésekéről a' Diétát. — 9). Kereskedést illető kötések csak a' Diéta tehet a' külső Státusokkal. — 10). A' magános Kantonok között egymásnak fegyverrel való költsönös segítettésekre intézetett kötések eltöröltetnek. Semmi olyan öszszetsatolódásnak nem kell közöttök fennállani, melly a' szövetségi egygyesülésnek vagy más Kantonok' jussainak ártalmas lehetne. — 11). Mind azok a' fizetések, mellyeket a' lakosok' egy Kantonból másba való költözésekor letenni szoktak, eltöröltetnek. A' letelepedésnek, fekvő jószágvásárlásnak, 's azért való fizetésnek meghatározása, a' Kantonok törvényeik alá tartoznak. A' Kantonok ezen tekintetben különös kötésekre lépnek egymás között. A' melly jószágok azonközben eddig vásároltattak vagy szereztettek, ezek eránt semmi változás nem eshetik többé. — 12). Az eleségnek, termésnek, baromnak, kereskedő-portékának szabad vásárlása, egy Kantonból másba által vagy keresztül való vitettetése, bátorságossá tételtetik, csak az ártalmas uszorát és előre való felvásárlást illető politziai intézetek tartatnak fenn, mellyek minden Kantonokra nézve henn is kívülről is egyenlők lesznek. — 13). A' most fennálló 's a' Diéta által helybe hagyott út-, híd, és egyéb vákok megmaradnak, és a' Diétának helybehagyása nélkül sem újak fel nem állíthatnak, sem a' meglévők feljebb nem emeltethetnek, sem pedig, ha bizonyos időre határozatva voltak, annál tovább fenn nem állhatnak. — 14) Helvétziában semmi alattvalói tartomány nem lehet; és a' Kantonoknak semmi rangú polgárjai ki nem szoríthatnak semmi politikai jussal való élésből. —

A' Diéta' Jussai és Hatalma.

15). A' Fejedelmi Kantonok, által adják a' következő tizkelyekben meghatározatva lévő jusokat és hatalmat egy Diétának,

melly a' Helvétziai Szövetségnek leg főbb *Tiszti Széke* leszen. — 16). A' Diéta veszi elő a' Helvétzia' bátorságának és neutralitásságának fenntartatásokra megkívántató minden eszközöket, elütözi a' fegyveres sereget, annak kipótoltatását és megerősítettetését; ő nevezi a' Generalist, annak Stábját, 's az Oberstereket, 's hívja elő, mikor kívántatni fog a' szolgálatra. — (A' többi a' jövő árkus' toldalékjában következik).

H í r a d á s.

Helmezi Úrnak, a' ki Doctor a' Szép MM. 's B. a' P. m. k. Fő Tudományszéknél, a' Magyar Kurirral eleesztett gyönyör jelentése Kazinczynak munkái kiadása eránt, annyi bájt ömlesztett és olly entheoszt adott belém, hogy nem senkibe lángholbhat, nem egybe is szerentsébet arra, hogy pályára lépjek, 's dijjkoszorút nyerjek, mellyet mind déltzeg ifjú mind azon egynek tartok. Úgy hogy noha még eddig a' pórseremben voltam, melly nékem dísztelenségemre volt, ki akarok haladniléptőről léptőre elő a' feljebbekre; 's magamat kitisztogatni 's tsinosbitgatni az eredeti döröngés és óság szennyéből, túl emelkedni a' fonákságokon, 's letelepíthetni *Literaturánk'* parlagain egy remekemet, melly bájlón fogja lehelgetni nagy Pathósszal és lánghözönnel, egyszersmind menyel rokon hurokon a' Grátziák keiseit vékony bájos pongyolában, 's reménylem, hogy igen kedvencz Arkász leszek, mivel etsetem egyszerű hív és gyönyör alakokat fog előteremteni, mellyeken sok tsin, kellem, déli fenség, erő, báj fog lenni, 's elömleni, mint mester-míven. Gyönyörrel magasztalásokkal fogja majd olvasni az én korom, ezen fiatalkori dolgozásomat, kivált a' jobb lelkek: de a' pórserég nem: és szentül; mert attól kedveltetni dísztelenség. Am hadd hunyorogjauak és hu-

horgjanak a' puhaság 's myopizmusz baglyai, tsak a' fel avatott, és ezen én unokai-nyelvemmel rokon lelkek zengjenek diadalmi pacant a' bődlog jóslatra.

Egy két szót hát munkám belsejéről külsejéről.

Prosával elegy drámai jámbuszt akarok létre hozni, a' mostani elnehezült pönzetlen időben előfizetési úton, ha a' szép szándék boldogulánd, ilyenztím alatt:

A' zsigori ablakból egy gyönyörű Tündér.

Ez poétai szerzemény: tsapongó lángözönnel leszz írva, és ki leszz vedlesztetve minden rettegősködések' zordonságából: de ennek meg jelenhetését tsak Előfizetők segédhazafiságának foghatja a' nemzet közzönhetni, mert könnyebb 's jutalmasb módol ennél eszközölhetni azt, nem tudok, 's nem látok elfogadhatónak. Lesz abba híy honusítás, aesthezijs, 's az aranykor-nak olly való mássa, hasonmássa, hogy akarimelly Referendár megesmérheti annak való betség, ha ő velem egy szemponból nézi ítéli.

A' külsőjét a' mi nézi a' homlok-lapon lesz egy vignette, és a' Régiségnek egy szép szobra, melly mivel a' leg ügyesebb művész által készülendő leszen, ez által egy különös mestermív tsudálhatására fog eljuthatni, mind a' pörserég, mind a' nagy érdemű Közönség.

Az árráról, melly a' mív' betséghez képest sok nem lehet, ez után fogom értesíteni a' Közönséget, addig veszteg sérénységgel arról elmémülök.

Irtam Kenderesen 23 May 1814.

Rapolti Mihály m. k.

Jegyzés. — Látni való, hogy a' tisztelt Író úr, ki a' M. Kufirt ezen Híradásnak kinyomtatattására szívesen megkérte, valamint ezt, úgy a' zsigori ablakból ígert gyönyörű Tündért is, mint nemzeti megmívelt nyelvünk' rémek mustráját akarja tükör gyanánt a' közönség' eleibe bocsátani. Sokak megláthatják ezen tükörben a'

magok szépségét, vagy rátságát. Leszen é foganottya, az ott fogja a' szemütni. Mi is ki kerüök nehányat a' gyönyörű Tündérből: 's azon fogunk lenni, hogy sok ve-rőket találhassunk neki.

T u d o s l t á s.

Alól nevezett illendő tisztelettel jelentem a' Nagy érdemű Publicumnak, hogy Dr. Frank Úrnak, Dr. Felső-Óri Pálóp-Sá-muel Ur által ezen cím alatt: *A' Nemorvosok és Orvosok megesmérési és ki-váltásztársára vezérlő útmutató*, magyarul kiadottt munkájára a' Praenumerások' száma nálam tsak háromra szaporodott; melly keres számnak valószínű ok az at-tól való tartás, hogy a' kibírdottetett határ-napra a' Munka meg nem jelen, mint meg is történt, és hogy talán a' maga címjé-nek egészen meg nem felel; mellyre nézve, mivel a' tökéletesen megvalóságo-sodott elsőbb ok, a' három Praenumerás Uraknak nálam letett pönnek' visszazándá-sára engem' méltán kénserített, a' Tilt. Kiadónak pénzt nem küldöttem, leveleire pedig, mivel azok hozzám nem jöttek, nem válaszolhattam.

Pesten Julius 2-dik napján, 1814.

Kiss István
Nemzeti Könyváros.

J é l e n t é s.

A' Murányi Vas művelő Társaság ré-széről ezzel közönséggessé tétetik, hogy minekutánna azon Társaságnak Vas Ter-mesztményei az 1809-től egész 1813-dik esztendeig *M. M. U.* betűkkel jegyeztek, ezen folyó 1814-dik esztendőben pedig ezen szóval *Union* bélyegeztettek; jö-nak találtatott ezen bélyegezést e' folyó esztendei Sz. Iván Havának első napjától *Mur. Unio* bélyeggel felváltani. — Költ Nagy Rötzen Pünkösöd Havának 27 dikén: 1814 eszt.